

Druhé kolo prezidentských volieb - volba bez výberu?

Výsledky prvého kola prezidentských volieb boli prekvapením azda pre všetkých. S podobnou zostavou nepočítali ani víťazi, svoj šok z neočakávanej porážky nedokázal skryť ani horúci favorit druhého kola Eduard Kukan. Prekvapené boli politické strany, podobný výsledok nepredpokladali ani pozorovatelia. Do druhého kola postúpili lídri, ktorí fakticky predstavujú rovnaké politické smerovanie.

Príčiny neúspechu Eduarda Kukana

Veľkým porazeným prezidentských volieb zostáva kandidát vládnej SDKÚ E. Kukan. Stalo sa to aj napriek tomu, že ako minister zahraničných vecí SR mal pomerne dosť možností verejne vystupovať v médiách. Zároveň sa mohol pochváliť konkrétnymi úspechmi na poli diplomacie, keďže pod jeho vedením sa podarilo naplniť kľúčové priority zahraničnej politiky SR od jej vzniku, t. j. prijatie do NATO a EÚ. Bezprostredne pred prezidentskými voľbami sa dokonca Slovensko stalo oficiálne členským štátom Severoatlantickej aliancie. Kukan bol navyše jedným z mála kandidátov, ktorý počtom svojich priaznivcov vysoko prevyšoval elektorát materskej strany. Zároveň sa SDKÚ, ktorej je Kukan podpredsedom, vedomá si svojej nepopularity, snažila vstupovať do volebnej kampane svojho kandidáta iba v minimálnej miere, aby neohrozila jeho vyhliadky. Kukanovi vo voľbách nepomohlo ani nabalovanie priaznivcov vo finále predvolebnej kampane, keď sa v jeho prospech vzdal kandidát ANO Ľubo Roman a na jeho podporu vystúpila mimoparlamentná SDA.

Faktom zostáva, že Kukanovi sa na svoju stranu nepodarilo získať ani všetkých voličov vládnej koalície. Okrem celého radu iných sporných káuz spoločný postup strán vládnej koalície zmarilo rozhodnutie SDKÚ, ktorá so svojimi partnermi odmietla rokovať o jednotnom kandidátovi a nomináciou Kukana ich postavila pred hotovú vec. Koaliční partneri tento prístup z pozície sily odmietli a tak sa výsledok prvého kola stal v prvom rade porážkou SDKÚ. Celkový súhrn hlasov odovzdaných v prospech Eduarda Kukana, Františka Mikloška a Martina Bútoru, ktorého priaznivci, aj keď s výhradami, by v prevažnej miere podporili koaličného kandidáta, bol totiž vyšší, ako zisk víťaza prvého kola Vladimíra Mečiara. Musela by však byť naplnená jedna podmienka, a tou je ochota SDKÚ rokovať a súhlasiť s nadstraníckym kandidátom. Najčastejšie sa v tejto súvislosti spomínalo meno M. Bútoru. Pre veľkú časť Mikloškových a Bútorových voličov bol totiž kandidát SDKÚ neprijateľnou osobou. Na druhej strane je zarážajúca takáto neschopnosť komunikácie vo vládnej koalícii, ktorá je z hľadiska blízkosti programov najhomogénnejšia zo všetkých slovenských vlád od roku 1990.

Bezprostredne pred voľbami Kukanovi poškodili škandály spojené s financovaním SDKÚ a s kauzou „skupinka.“ Kukan samotný sa pritom nedokázal od týchto a mnohých iných prešlapov svojej strany dištancovať. Na jeho neúspechu sa zrejme, podobne ako v parlamentných voľbách v roku 2002 v prípade Smeru, podpísala nákladná kampaň, ktorú Kukan začal skôr ako ostatní kandidáti. Nešťastne bola zvolená aj obsahová stránka Kukanovej prezidentskej kampane. Pokiaľ na konci roku 2003 sa až dve tretiny obyvateľov nazdávali, že vývoj na Slovensku sa uberá nesprávnym smerom, sotva ich mohol presvedčiť politik, ktorý vo svoj prospech argumentoval úspechmi súčasnej vlády. Argumenty o „hospodárskom tigrovi“ strednej Európy len sotva mohli zabrať u občanov, ktorí pred televíznymi obrazovkami sledovali zábery zo sociálnych nepokojov na východnom Slovensku. Celkovo Kukanova kampaň bola orientovaná retrospektívne, na úkor súčasných a budúcich priorít vládnutia sa v nej zdôrazňovali kandidátove zásluhy z minulosti. Mimochodom, podobne bezobsažne bola vedená aj kampaň súčasného prezidenta SR Rudolfa Schustra, ktorý takisto vo voľbách neuspel. Okrem formálne nezvládutej kampane Kukanovu porážku spôsobila celková nespokojnosť značnej

časti občanov s politikou vládnej koalície, ktorá je spájaná predovšetkým s Kukanovou materskou SDKÚ. Potenciálnych priaznivcov vládnej koalície však mohlo znechutiť aj narastajúce zblížovanie medzi vládnu SDKÚ a opozičným HZDS, čo bolo takisto jedným z faktorov, prečo viac než polovica voličov zostala vo volebný deň doma.

Príčiny úspechu Ivana Gašparoviča

Pre Ivana Gašparoviča znamenajú prezidentské voľby 2004 prekvapujúci návrat do vysokej politiky. V skutočnosti do volebného zápasu vstupoval z pozície outsidera, keďže Hnutie za demokraciu, ktoré založil, v parlamentných voľbách 2002 neuspelo a aj v súčasnosti jeho preferencie sotva dosahujú úroveň zvoliteľnosti. Podobne ďalšia strana „odpadlíkov“ od HZDS – Ľudová únia, ktorá podporuje jeho kandidatúru, sa aj napriek parlamentnému zastúpeniu pohybuje na okraji politického spektra. Jadro voličov Konfederácie národných síl Slovenska, ktorá Gašparoviča navrhla, tvoria národne orientované strany, oslabené vnútornými rozpormi. Aj preto bol prekvapením už jeho postup medzi štvoricu najsilnejších kandidátov s približne 15 percentami hlasov.

Samotný Gašparovič pritom nebol považovaný za výraznú politickú osobnosť. Hoci šesť rokov zastával post predsedu NR SR, bol považovaný za muža bez vlastného politického zázemia, ktorého kariéra je absolútne závislá od rozhodnutia V. Mečiara. Tento názor posilňovalo aj to, že Gašparovič nikdy nevystupoval v rozpore s Mečiarom a až do svojho vyradenia z kandidátky v roku 2002 bol voči nemu absolútne lojálny. Rovnako nevýrazne pôsobil aj počas pobytu v parlamentnej opozícii (1998 – 2002) a dva roky mimo parlamentu. Paradoxne však tento handicap dokázal Gašparovič využiť vo svoj prospech a prezentovať sa ako „tretia sila“ medzi dvoma znepriatelenými tábormi. Zvládol to dokonca bez toho, že by sa musel dištancovať od svojej politickej minulosti.

Gašparovičovi sa podarilo podchytiť voličov, ktorí síce odmietali politiku súčasnej vládnej koalície, ale zároveň pre nich nebol prijateľný V. Mečiar. Išlo teda o značne heterogénny elektorát, ktorého volebné správanie bolo ťažko predvídateľné. Gašparovič využil narastajúcu vlnu euroskepticizmu, ktorú dokázal pretransformovať do jazyka nacionalizmu a ostro kritizoval aj sociálnu politiku Dzurindovej vlády.

V priebehu posledných dní predvolebnej kampane zrejme prešla na Gašparovičovú stranu značná časť voličov Rudolfa Schustra. Schuster totiž oslovoval podobnú skupinu voličov. Nepochybne dôležitú rolu pri tom zohralo aj rozhodnutie Smeru, ktorý sa rozhodol v prospech bývalého predsedu parlamentu. Schusterových prívržencov pravdepodobne odradili klesajúce preferencie súčasného prezidenta SR, jeho mediálne prešľapy, nevýrazná volebná kampan, ale možno aj útoky zo strany predstaviteľov vládnej koalície. S najväčšou pravdepodobnosťou tých 3 644 hlasov, o ktoré Gašparovič porazil Kukana, získal vďaka odlivu voličov od R. Schustra.

Neúspešné referendum

Slovenský volič je aj naďalej pomerne konzervatívny. Neoblubuje radikálne zvraty. Hoci nepovažuje za optimálne riešenie súčasný radikálny reformný program Dzurindovej vlády a pôsobenie vládnej koalície, predovšetkým však jej dominantného zoskupenia, nehodnotí príliš pozitívne, zároveň odmieta radikálne zvraty v podobe predčasných volieb, ktoré v konečnom dôsledku môžu ohroziť stabilitu politického systému krajiny. Môže to však zároveň signalizovať aj to, že nepovažuje za vhodnú alternatívu nahradenie súčasnej, aj keď neoblúbenej, vládnej koalície súčasnými opozičnými silami. Tento stav však nemusí zostať konštantným. Počet voličov pripravených podporovať radikálne zmeny, ktoré sa pohybujú na hraniciach ústavnosti, pomaly narastá. V roku 2000 sa analogického referenda o vypísaní predčasných volieb zúčastnilo iba 20 percent voličov, tohto roku ich bolo o 15 percent viac. Aj napriek úspešnému završeniu integračných procesov sa teda politický systém krajiny nepodarilo dostatočne stabilizovať. Nebezpečným precedensom, ktorý otvoril cestu voluntaristickým tlakom na vypísanie predčasných volieb, bola novelizácia ústavy v roku 1994, keď sa na takomto kroku dohodli všetky parlamentné subjekty i napriek tomu, že nehrozilo zablokovanie činnosti

ústavných orgánov.

Zmena politickej paradigmy

Výsledky prvého kola prezidentských volieb i neúspešného referenda o skrátení funkčného obdobia NR SR svedčia o niektorých závažných posunoch v slovenskej spoločnosti. V slovenskej spoločnosti prestáva byť rozhodujúcou líniou štiepenia rozdelenie na priaznivcov a odporcov politiky Vladimíra Mečiara. Prestáva byť účinným argumentovanie v prospech „menšieho zla,“ ktoré výrazne prispelo k úspechu súčasnej vládnej koalície v roku 2002. Voličov nemotivoval k príchodu k volebným urnám ani prieskum verejnej mienky, ktorý signalizoval, že V. Mečiar by mohol v prvom kole obsadiť prvé miesto. Pre Mečiarových protivníkov je to signál, že v budúcnosti budú musieť venovať väčšiu pozornosť príprave pozitívne formulovaného programu. Negatívne posolstvo dlhodobu nemôže fungovať ako mobilizačný faktor. To platí jednak pre voličov, jednak pre politické elity, ktoré nenašli dostatok politickej vôle dohodnúť sa na jednotnom kandidátovi, ktorý by mohol Mečiarovi úspešne konkurovať.

Gašparovičov volebný úspech prispel k tomu, že hlavným protivníkom V. Mečiara sa namiesto súčasnej vládnej koalície stáva líder Smeru Robert Fico. Reklamné pútače s textom „Kto nevolí, volí Mečiara“ pochádzajú pravdepodobne z dielne tejto strany, keďže svojou formou pripomínajú pútače Smeru z roku 2002 i billboardy vyzývajúce k účasti na referende. K zmene postavenia Mečiara na politickej scéne prispelo zbližovanie medzi niektorými koalíčnymi stranami a opozičným HZDS, ktoré sa začalo prejavovať už pred parlamentnými voľbami v roku 2002, keď viaceré subjekty vtedajšej koalície pri presadzovaní svojich požiadaviek, idúcich neraz nad rámec koalíčnej dohody či programového vyhlásenia vlády SR, kalkulovali aj s podporou tohto opozičného subjektu.

Výsledky volieb potvrdili pretrvávajúcu dominantnú pozíciu HZDS na slovenskej politickej scéne. Zo všetkých volebných súbojov, s výnimkou prezidentských volieb v roku 1999, vychádzal tento subjekt ako najsilnejší. V situácii, keď sa jednota antimečiarovských síl rozpadla, sa stalo iba otázkou času, kedy sa HZDS podarí prekonať marginálne postavenie na slovenskej politickej scéne, v ktorom sa ocitlo po voľbách v roku 1998.

K volebnému úspechu národne orientovaných kandidátov prispel aj silnejúci euroskeptický postoj politických špičiek, ktoré priamo úmerne s blížiacim sa vstupom SR do EÚ zdôrazňujú potrebu zvrchovanosti členských štátov Únie v partikulárnych otázkach. Narastajúci euroskepticizmus sa prejavil aj v prezidentských voľbách, keď dokonca aj M. Bútora v súvislosti s rozšírením EÚ varoval pred jej prestavbou na „byrokratický superštát.“ Na druhej strane žiaden z kandidátov neprezentoval jednoznačný eurooptimistický postoj, nikto nepodporoval posilňovanie federatívnych prvkov v inštitucionálnom usporiadaní EÚ. Vlna nového strachu z európskej integrácie je čiastočne výsledkom predchádzajúcej absencie diskusie o dôsledkoch vstupu Slovenska do EÚ nielen v ekonomickej, ale aj sociálnej a predovšetkým politickej oblasti. Nech už je dôvodom obhajoby princípu zvrchovanosti národných štátov odpor voči liberalizmu v „kultúrno-etických otázkach“ alebo nesúhlas s európskym modelom sociálneho štátu, v každom prípade je jeho dôsledkom posilňovanie pozícií národne, resp. nacionalisticky orientovaných politických síl. Teda síl, pre ktoré je obhajoba rozhodujúcej úlohy národných štátov a odpor voči integračným procesom hlavnou zložkou ich politickej agendy.

Zaujímavým momentom prvého kola prezidentských volieb bol postoj príslušníkov maďarskej menšiny. Volebná účasť v južných regiónoch Slovenska bola pomerne nízka. Podporu oficiálnej reprezentácie maďarskej menšiny mal kandidát KDH František Mikloško, ktorý za jednu zo svojich priorít považoval aj slovensko-maďarské zmierenie. Maďarsky hovoriacim voličom sa prihovárал M. Bútora, ktorý mal svoju internetovú stránku aj v maďarskej mutácii a R. Schuster, ktorý maďarský jazyk ovláda. Napriek tomu však v južných okresoch Slovenska získal najsilnejšiu podporu E. Kukan. Je to prvý raz, keď voliči SMK, ktorí doteraz tvorili pomerne disciplinovaný a kompaktný voličský segment, neuposlúchli svojich politických lídrov. Ich podpora Mikloškovi sa minula účinkom. Naopak, voličská podpora Kukanovi na južnom Slovensku môže signalizovať, že časť voličov maďarskej národnosti je schopná otvoriť sa aj iným politickým alternatívam.

Prvé kolo prezidentských volieb potvrdilo určité presuny na politickej scéne. Prezidentskí kandidáti neoslovili viac než polovicu oprávnených voličov. V porovnaní s prezidentskými voľbami 1999 bol v roku 2004 elektorát jednotlivých politických strán menej stabilný a menej disciplinovaný. Aj preto sa výsledky prvého kola skončili s neočakávaným výsledkom. Aj napriek vysokej miere nespokojnosti obyvateľstva s politikou súčasnej vládnej koalície v prezidentských voľbách neuspeli ľavicovo orientovaní kandidáti, t. j. Jozef Kalman, Ján Králik, ale ani Rudolf Schuster. Potenciálne početný segment eurooptimistických voličov, ktorí síce nesúhlasia s politikou vládnej koalície, ale zároveň sa nedokážu stotožniť ani s pravicovo-nacionalistickým HZDS, ani s nacionalisticko-populistickým Smerom, naďalej zostáva bez politických lídrov. Spomínaných troch kandidátov, resp. subjekty, ktoré ich nominovali, ich potenciálni voliči zrejme vnímajú ako príliš nevýrazných, resp. skompromitovaných. A žiaden iný líder momentálne nie je na obzore.

Budúcnosť vládnej koalície

Po prvej ostrej výmene názorov sa uskutočnili rokovania medzi koalíčnymi stranami. Na nich sa podarilo, prinajmenšom dočasne, zastaviť slovné prestrelky, ktoré však môžu opätovne vzplanúť ešte pred druhým kolom prezidentských volieb. Otrásené sú predovšetkým pozície najsilnejšej koalíčnej strany – Dzurindovej SDKÚ. Tá má na výber niekoľko možností.

Jednou z nich je zmena štýlu vládnutia, čo bude znamenať ústupky koalíčnym partnerom. Pre SDKÚ to fakticky bude znamenať priznanie chýb v doterajšom vládnutí a tým aj posilnenie pozície prípadných Dzurindových kritikov vo vnútri strany.

Inú možnosť naznačoval poslanec ANO Ľubomír Lintner. Tá by spočívala vo vstupe Slobodného fóra do vládnej koalície výmenou za odchod Dzurindu z postu premiéra. Hoci SMK a KDH by takýto postup privítali, súhlas SDKÚ by bol možný opäť len v prípade oslabenia Dzurindovho vplyvu v tejto strane. Výhodou takéhoto postupu by bolo znovuzískanie väčšiny v parlamente.

Tretou možnosťou je zachovanie menšinového charakteru súčasnej vládnej koalície, ktorá bude podľa potreby hľadať podporu v NR SR. Snaha o zotrvanie pri moci jej však postupne bude pohlcovať čoraz viac energie, až napokon nebude schopná realizovať vlastné zámery. Prípadná neformálna „opozičná zmluva“ s HZDS by síce vládne mohla zabezpečiť pokojné dovládnutie a azda aj priechodnosť zákonov, sotva by však mohla počítať v nasledujúcich parlamentných voľbách s dôverou voličov, ktorí v nej videli alternatívu mečiarizmu.

Mečiar alebo Gašparovič?

Do druhého kola prezidentských volieb postúpili dvaja kandidáti, ktorých spája nielen spoločná politická minulosť, ale aj podobná politická agenda. Obaja kandidáti sú neoddeliteľne spojení s obdobím rokov 1994 – 1998, keď sa Slovensko kvôli nerešpektovaniu medzinárodne uznávaných štandardov ľudských práv ocitlo na pokraji medzinárodnej izolácie. Ani Mečiar, ani Gašparovič, hoci ten pripustil isté pochybenia vo svojej činnosti, sa od svojej predchádzajúcej praxe nedištancovali. Predvolebná kampaň pred druhým kolom prezidentských volieb je zatiaľ rovnako nevýrazná, ako bola pred prvým. Druhé kolo nebude súbojom programov. Je málo pravdepodobné, že by obaja kandidáti využívali proti sebe kompromitujúce argumenty, aj keď medzi nimi panuje značná osobná averzia. Ak by sa totiž niekto pokúsil kompromitovať Mečiara, každý sa bude pýtať, akú úlohu v tom zohral Gašparovič. To isté platí aj v obrátenom garde, keďže Mečiar bol Gašparovičovým dlhoročným straníckym šéfom. Keďže obaja rivali majú iba málo možností, ako sa od seba navzájom odlíšiť, konflikt medzi oboma kandidátmi sa teda nesie predovšetkým v rovine osobných útokov a invektív. Tábor priaznivcov V. Mečiara je pomerne disciplinovaný a konsolidovaný. Aj preto sú jeho šance rozšíriť svoj elektorát pomerne nízke. Okrem materského HZDS podporuje Mečiarovu kandidatúru iba časť národnárov združených okolo Petra Súľovského. Na druhej strane I. Gašparovič sa snaží vysielat pozitívne signály smerom k voličom, ale aj špičkám vládnej koalície. Bezprostredne po prvom kole prezidentských volieb zdôraznil, že za svoj úspech nevďačí iba Smeru a voči tejto strane nemá

žiadne záväzky. Tým chce rozptýliť strach vládnej koalície z narastajúcich ambícií jej lídra R. Fica. K zmene jeho imidžu môže prispieť aj faktický rozpad Konfederácie národných síl Slovenska pred voľbami do Európskeho parlamentu. Gašparovičovo HZD a Tkáčova Ľudová únia vytvorili samostatnú dvojkoalíciu, priaznivci Jána Slotu a Stanislava Pánisa voličom odkázali, že niektorých jej predstaviteľov nepovažujú za dostatočne „národných.“ Hoci táto časť rozštiepených národnárov naďalej podporuje Gašparovičovú kandidatúru, Gašparovič má šancu demonštrovať svoj odstup od nich. Spojenectvo s radikálnou nacionalistickou pravicou totiž môže od Gašparoviča odpudiť voličov, ktorí by inak boli ochotní hlasovaním prekaziť Mečiarov vstup do prezidentského paláca. Vzhľadom na konsolidovanosť tábora Mečiarových priaznivcov bude mať na výsledok druhého kola rozhodujúci vplyv účasť voličov. V prípade nízkej volebnej účasti môže s víťazstvom počítať V. Mečiar. Predstavitelia vládnej koalície, ktorí vyzývajú na neúčasť vo voľbách (KDH, ANO), resp. tvrdia, že voliť nepôjdu (premiér Dzurinda, predseda SMK Béla Bugár), fakticky zvyšujú jeho šance. Ich postoj čiastočne tlmočil B. Bugár, keď vyhlásil, že je to preto, lebo „politici SMK približne vedia, kto stojí V. Mečiarom, ale I. Gašparovič je pre nich úplne nečitateľný.“ Ďalším argumentom sú obavy vládnej koalície, že Gašparovič by po zvolení do funkcie presadzoval agendu Smeru, vrátane predčasných volieb. Zároveň však ich postoj len potvrdzuje argumenty o postupnom zblížovaní vládnej koalície s HZDS.

Hoci postoj vládnej koalície možno pochopiť, v prípade, že sa definitívne rozhodne otvoriť cestu do prezidentskej funkcie Mečiarovi, budú jej predstavitelia musieť svojim voličom vysvetliť, prečo jeho osobu dovtedy označovali za absolútne neprijateľného partnera a riziko pre demokratický vývoj na Slovensku. Vzhľadom na skúsenosti spred roku 1998 nepôsobí argument o predvídateľnosti Mečiarovho správania príliš presvedčivo. Úspech v prezidentských voľbách, po ktorých Mečiar podľa vlastných vyjadrení pravdepodobne nerezignuje na svoj vplyv v HZDS, môže byť pre túto stranu impulzom aj vo voľbách do NR SR.

Ani Mečiar, ani Gašparovič nebudú prezidentmi, ktorí by mali šancu prispieť k zlepšeniu kreditu Slovenska v zahraničí. Napriek tomu však podľa neoficiálnych vyjadrení predstaviteľov EÚ by bol Gašparovič v Bruseli vítanejším, hoci jeho jedinou prednosťou je, že sa nevolá Vladimír Mečiar. Podobné uvažovanie možno predpokladať aj v prípade USA, ktoré Mečiarovu politiku odmietali azda najrazantnejšie. Mečiarove vzťahy s českým prezidentom Václavom Klausom rozhodne neboli najlepšie, keďže počas svojho pôsobenia vo funkcii premiérov sa po rozdelení štátu oficiálne nestretli ani raz. Zároveň v susedstve Slovenska i samotnej EÚ sú ešte stále pri moci politici, ktorí pred rokom 1998 otvorene vyjadrovali nesúhlas s Mečiarom, ba dokonca priamo podporovali vtedajšiu opozíciu a exprezidenta Michala Kováča. Len sotva si možno predstaviť, že sa pri kontaktoch s najvyššími predstaviteľmi SR budú tváriť, akoby sa v minulosti nič nestalo. S týmto faktom sa treba zmieriť, aj keď mečiarovské autoritárstvo rozhodne nemožno prirovnávať k praktikám Slobodana Miloševića, Aleksandra Lukašenka či hoci aj Franja Tudjmana. Hoci Slovensku zrejme nehrozí ani návrat do izolácie spred roku 1998, ani situácia Rakúska po vstupe Slobodných do vlády, päť rokov s medzinárodne izolovaným prezidentom nebude najlepším štartom pri presadzovaní záujmov krajiny v NATO a EÚ.

Ani Mečiar, ani Gašparovič nikdy nebudú pre podstatnú časť, možno dokonca aj pre väčšinu občanov Slovenska prijateľnými morálnymi autoritami. Netreba sa obávať toho, že by z titulu funkcie prezidenta SR iniciovali porušovanie demokratických princípov, pokiaľ im pri tom nebude sekundovať vláda a parlamentná väčšina. Súčasný rozsah prezidentských právomocí im to totiž neumožní. Mečiar však naďalej patrí medzi politikov, ktorí najväčšmi rozdeľujú slovenskú spoločnosť. Predstaviť si ho ako mediátora, ktorý prispieva k zmierňovaniu a urovnávaniu sociálnych či politických konfliktov, či dokonca konfliktov vo vládnej koalícii, si skutočne vyžaduje veľkú dávku fantázie.

Dôvere občanov v politický systém, jeho stabilitu a v neposlednom rade autoritu samotného prezidentského úradu rozhodne neprospeje nové kolo konfliktu vláda verzus prezident. Dzurindova vláda bude odsúdená na kohabitáciu s novou hlavou štátu, bez ohľadu na to, kto sa ňou stane. Pri konfliktnej povahe V. Mečiara rovnako ako s I. Gašparovičom, ktorému do plachiet fúka Smer, bude

táto kohabitácia mimoriadne zložitá. Aj keď budú musieť ustupovať obe strany, budúci prezident môže oprávnené argumentovať, že má na rozdiel od vlády mandát priamo od občanov. Pokiaľ bude vládna koalícia chcieť udržať pragmatickú kohabitáciu s novým prezidentom, v prípade V. Mečiara sa bude musieť aspoň nepriamo pričiniť o zlepšenie obrazu Mečiara na medzinárodne i domácej politickej scéne. Nevyhnutne budú teda musieť aj skorigovať svoj názor na dianie v rokoch 1994 - 1998. To by však bol veľmi zlý signál pre voličov. Odmietnutie autoritatívnych metód z tohto obdobia totiž bolo a naďalej zostáva jedným z kľúčových zdrojov legitimity súčasnej koalície. Podobný obchod s princípmi by neveštil nič dobré pre budúcnosť demokracie na Slovensku.

A nakoniec, aj keď v neposlednom rade... Prinajmenšom tri zo štyroch strán vládnej koalície, resp. ich vedúci predstavitelia, presadzovali v NR SR práve počas tretej vlády V. Mečiara priamu voľbu prezidenta občanmi. Na rozdiel od referenda, o ktorého právnej záväznosti možno viesť diskusie, sú prezidentské voľby základným inštitútom zastupiteľskej demokracie, bez ohľadu na konkrétne osoby kandidátov či momentálne stranícke záujmy. Rozhodnutie nevoliť je akceptovateľné, pokiaľ takto svoj občiansky postoj k obom kandidátom manifestujú jednotlivci. Je však vnímané inak, pokiaľ k bojkotu volieb vyzýva politik, ba dokonca vysoký ústavný činiteľ. Mnohí z nich v minulosti hovorili o tom, aký význam má pre demokraciu účasť vo voľbách. Aj preto terajšie výzvy predstaviteľov vládnych strán na ich bojkot svedčia o tom, že úcta k demokratickým procedúram nie je ich silnou stránkou.